

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

śrīmadrāmāyaṇē vālmīkīyē ādikāvyaē ayōdhyākāṇḍē
॥ trayōdaśādhikaśatatamaḥ sargaḥ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

॥ trayōdaśādhikaśatatamaḥ sargaḥ ॥

bharadvājēna saha militvā bharatasyāyōdhyāṃ prati
nivarttanam

tataḥ śirasi kṛtvā tu
pādukē bharatastadā |
ārurōha rathaṃ hr̥ṣṭaḥ
śatrughnasahitastadā ॥ 2.113.1 ॥

vasiṣṭhō vāmadēvaśca
jābālīśca dṛḍhavrataḥ |
agrataḥ prayayuh sarvē
mantriṇō mantrapūjitāḥ ॥ 2.113.2 ॥

mandākinīṃ nadī ramyāṃ
prāṇmukhāstē yayustadā |
pradakṣiṇaṃ ca kurvāṇā -
ścitrakūṭaṃ mahāgirim ॥ 2.113.3 ॥

paśyan dhātusahasrāṇi
ramyāṇi vividhāni ca |

prayayau tasya pārśvēna
sasainyō bharatastadā || 2.113.4 ||

adūrāccitrakūṭasya
dadarśa bharatastadā |
āśramaṃ yatra sa muni -
rbharadvājaḥ kṛtālayaḥ || 2.113.5 ||

sa tamāśramamāgamyā
bharadvājasya vīryavān |
avatīrya rathāt pāḍau
vavandē kulanandanaḥ || 2.113.6 ||

tatō hr̥ṣṭō bharadvājō
bharataṃ vākyamabravīt |
api kṛtyaṃ kṛtaṃ tāta
rāmēṇa ca samāgatam || 2.113.7 ||

ēvamuktaḥ sa tu tatō
bharadvājēna dhīmatā |
pratyuvāca bharadvājaṃ
bharatō dharmavatsalaḥ || 2.113.8 ||

sa yācyamānō guruṇā
mayā ca dṛḍhavigrahamaḥ |
rāghavaḥ paramaprītō
vasiṣṭhaṃ vākyamabravīt || 2.113.9 ||

pituh pratijñāṃ tāmēva
pālayiṣyāmi tattvataḥ |

caturdaśa hi varṣāṇi

yā pratijñā piturmama || 2.113.10 ||

ēvamuktō mahāprājñō

vasiṣṭhaḥ pratyuvāca ha |

vākyajñō vākyakuśalaṃ

rāghavaṃ vacanaṃ mahat || 2.113.11 ||

ētē prayaccha saṃhr̥ṣṭaḥ

pāduke hēmabhūṣitē |

ayōdhyāyāṃ mahāprājña

yōgākṣēmakarō bhava || 2.113.12 ||

ēvamuktō vasiṣṭhēna

rāghavaḥ prāṇmukhaḥ sthitaḥ |

pāduke hēmavikṛtē

mama rājyāya tē dadau || 2.113.13 ||

nivṛttō'hamanujñātō

rāmēṇa sumahātmanā |

ayōdhyāmēva gacchāmi

gr̥hītvā pāduke śubhē || 2.113.14 ||

ētacchrutvā śubhaṃ vākyam

bharatasya mahātmanaḥ |

bharadvājaḥ śubhataraṃ

munirvākyamudāharat || 2.113.15 ||

naitaccitraṃ naravyāghrē

śīlavṛttavidāṃ varē |

yadāryaṃ tvayi tiṣṭhēttu

nimnōtsrṣṭamivōdakam || 2.113.16 ||

anṛṇaḥ sa mahābāhuḥ

pitā daśarathastava |

yasya tvamīdṛśaḥ putrō

dharmātmā dharmavatsalaḥ || 2.113.17 ||

tamṛṣiṃ tu mahāprājña -

muktavākyam kṛtāñjaliḥ |

āmantrayitumārēbhē

caraṇāvupagrhya ca || 2.113.18 ||

tataḥ pradakṣiṇam kṛtvā

bharadvājaṃ punaḥ punaḥ |

bharatastu yayau śrīmā -

nayōdhyāṃ saha mantribhiḥ || 2.113.19 ||

yānaiśca śakaṭaiścaiva

hayairnāgaiśca sā camūḥ |

punarnivṛttā vistīrṇā

bharatasyānuyāyinī || 2.113.20 ||

tatastē yamunāṃ divyāṃ

nadīm tīrtvōrmimālinīm |

dadrśustāṃ punaḥ sarvē

gaṅgāṃ śivajalāṃ nadīm || 2.113.21 ||

tāṃ ramyajalasampūrṇāṃ

santīrya sahabāndhavaḥ |

śṛṅgavērapuraṃ ramyaṃ
pravivēśa sasainikaḥ || 2.113.22 ||

śṛṅgavērapurād bhūya
ayōdhyāṃ sandadarśa ha |
ayōdhyāṃ tu tadā dṛṣṭvā
pitṛā bhrātrā vivarjitām || 2.113.23 ||

bharatō duḥkhasantaptaḥ
sārathiṃ cēdamabravīt |
sārathē paśya vidhvastā
ayōdhyā na prakāśatē || 2.113.24 ||

nirākārā nirānandā
dīnā pratihatasvanā || 2.113.25 ||

|| ityārṣē śrīmadrāmāyaṇē vālmikīyē ādikāvyē
ayōdhyākāṇḍē trayōdaśādhikaśatatamaḥ sargaḥ ||